

ΤΟΥ ΘΥΜΙΟΥ ΤΖΑΛΛΑ

Ο άγγλος και ο έλληνας ασθενής

«**Η** γεωγραφία προκαθόρισε την Ένωση», είχε πει ο βασιλιάς Ιάκωβος Α΄ της Αγγλίας το 1603, προκειμένου να τεκμηριώσει την επιθυμία του να ενώσει τα έθνη του βρετανικού αρχιπελάγους. Αν, πράγματι, η γεωγραφία είναι πεπρωμένο, τότε ίσως η γεωγραφική απόσταση της Ελλάδας και της Βρετανίας από την Κεντρική Ευρώπη, να εξηγεί το γεγονός ότι οι δύο χώρες υπήρξαν οι μόνες που βρέθηκαν τόσο κοντά στην έξοδο από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Με γεωγραφικά κριτήρια, βρίσκονται στην πόρτα της ΕΕ. Οι Βρετανοί κοιτάζουν παραδοσιακά προς τη Δύση και την Αμερική, οι Έλληνες προς την Ανατολή. Όμως, η αμφισημία των δύο χωρών απέναντι στο ευρωπαϊκό εγχείρημα, δεν υπακούει απλώς σε γεωγραφικά ή πολιτισμικά κριτήρια. Αντιθέτως, η πορεία τους εντός της Ένωσης, υπήρξε κορυφαίο εθνικό πολιτικό ζήτημα, ενίοτε με συγκρουσιακό χαρακτήρα.

Και στις δύο χώρες η είσοδος στην ΕΟΚ υπήρξε περιπετειώδης, πολιτική κατάκτηση της Δεξιάς. Ήταν ο μετριοπαθής Συντηρητικός πρωθυπουργός Εντουαρντ Χιθ που κατάφερε να βάλει τους Βρετανούς στην ΕΟΚ το 1973. Βρήκε απέναντί του τους Εργατικούς οι οποίοι τρία χρόνια αργότερα, ως κυβέρνηση υπό τον Χάρολντ Γουίλσον, οδήγησαν τη χώρα σε δημοψήφισμα για το ευρωπαϊκό μέλλον της Βρετανίας. Και ήταν ο Κωνσταντίνος Καραμανλής που βρήκε απέναντί του τον Ανδρέα Παπανδρέου, στον οποίο απηύθυνε την ιστορική φράση «αντίκοιμεν εις την Δύσιν» στη Βουλή το 1976.

Στην πράξη, οι αριστερές κυβερνήσεις στις δύο χώρες δεν αμφισβήτησαν τη συμμετοχή στην ΕΟΚ. Αντιθέτως, ο αριστερός προσαυτολισμός της Ένωσης τη δεκαετία του '80 υπό τον σοσιαλιστή επίτροπο Ζακ Ντελόρ βοήθησε τα κόμματα της Κεντροαριστεράς να μεταλλάξουν και να οικειοποιηθούν με μεγάλη επιτυχία τη φιλευρωπαϊκή αφήγηση της Δεξιάς. Ο αριστερός ευρωσκεπτικισμός περιθωριοποιήθηκε στους κόλπους της ριζοσπαστικής Αριστεράς.

Για τους Βρετανούς είχε ήδη συντρέξει ένας ακόμη, πρακτικός λόγος, ώστε να μην αμφισβητηθεί σοβαρά το ευρωπαϊκό εγχείρημα. Η οικονομική επιτυχία της ΕΟΚ συνέπεσε με τη βρετανική οικονομική κρίση. Τη δεκαετία του '70 η Βρετανία είχε τη φήμη του «ασθενούς της Ευρώπης». Εβδομάδα τριών εργάσιμων ημερών το 1974 για εξοικονόμηση ενέργειας και πόρων, επείγουσα προσφυγή σε δανεισμό από το ΔΝΤ το 1976. Σαραντά χρόνια αργότερα, ο ασθενής της ΕΕ ήταν η Ελλάδα. Το βρετανικό συλλογικό τραύμα της δεκαετίας του '70 ήταν

έτσι κι αλλιώς πολύ μακρινό ώστε η Βρετανία να δείξει αλληλεγγύη προς τους Έλληνες. Η ελληνική περίπτωση χρησιμοποιήθηκε από τους δεξιούς οπαδούς του Brexit, ως επιχείρημα αποδόμησης της ΕΕ. Ο Τομ Στίβενσον, ένας από τους διευθυντές της καμπάνιας του Leave, έλεγε ότι το Brexit κέρδισε το δημοψήφισμα όταν οι εκπρόσωποί του έπεισαν τον κόσμο ότι το βρετανικό κράτος «δεν μπορεί να δίνει 300 εκατομμύρια λίρες την εβδομάδα για να φτιάχνονται δρόμοι σε χρεοκοπημένα κράτη, όπως η Ελλάδα».

Αλλά και οι Εργατικοί, υπό τον Τζέρεμι Κόρμπιν, χρησιμοποίησαν την Ελλάδα ως επιχείρημα εναντίον της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Λίγο πριν το δημοψήφισμα, ο αρχηγός των Εργατικών περιέγραψε τις Βρυξέλλες ως «κλαμπ προνομιάτων που φέρθηκε απαίσια στους Έλληνες», εξοργίζοντας τους κεντροαριστερούς συντρόφους του που αγωνίζονταν να κερδίσουν την ευρωπαϊκή υπόθεση.

Με την επιθετική ρητορική εναντίον της ΕΕ (την ίδια ακριβώς που είχε και ο ΣΥΡΙΖΑ μέχρι και το 2015), η ριζοσπαστική Αριστερά στη Βρετανία έστειλε τους ψηφοφόρους στην αγκαλιά του Brexit. Η Ευρώπη δαιμονοποιήθηκε τελικά από όλους: από τους δεξιούς Brexiteers, γιατί βοήθησε υπερβολικά την Ελλάδα, από τους Εργατικούς του Κόρμπιν γιατί η χώρα μας αφέθηκε στην τύχη της.

Στην πραγματικότητα, η ακραία αυτή αφήγηση είναι το σύμπτωμα μιας ταυτόχρονης πολιτικής ασθένειας και στις δύο χώρες: της ριζοσπαστικοποίησης της πολιτικής τους ζωής.

Η Ελλάδα, μετά τη δική της περιπέτεια, συνήλθε, επιστρέφοντας στη φιλευρωπαϊκή αφήγηση της Κεντροαριστεράς και υιοθετώντας το προφίλ της χώρας-μέλους - πρότυπο για τις υπόλοιπες βαλκανικές χώρες. Αν η Βρετανία βρει το αντίδοτο στον δικό της λαϊκισμό, τότε θα αναλάβει ξανά τον ηγετικό της ρόλο ανάμεσα στις χώρες του Βορρά που εκπροσωπούν μια δημιουργική σχολή σκέψης εντός της ΕΕ: θέλουν να είναι μέλη, αλλά σε μια Ένωση κυρίως με εμπορικό χαρακτήρα.

Αυτή τελικά είναι και η ειρωνεία της βρετανικής και ελληνικής περιπέτειας εντός της ΕΕ. Και οι δύο χώρες υπήρξαν παραδείγματα επιτυχίας του ευρωπαϊκού εγχειρήματος. Δυστυχώς, η μετατόπιση της πολιτικής στα άκρα και η συνεπακόλουθη στοχοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν αφήνει τους Έλληνες και τους Βρετανούς να αφηγηθούν χωρίς ενοχές την περιπετειώδη, αλλά τελικά πετυχημένη ευρωπαϊκή τους πορεία.

Ο Θύμιος Τζάλλας είναι πολιτικός αναλυτής με έδρα το Λονδίνο. Από τις εκδόσεις Επίκεντρο κυκλοφορεί το βιβλίο του με τίτλο «Brexit, Ευρώπη και Ελλάδα».